

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Мозгальної Наталії Георгіївни на дисертаційне дослідження
Лі Хуйфан «Розвиток музикальності молодших школярів у процесі
фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти»
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі
знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Проблема розвитку музикальності дітей молодшого шкільного віку посідає вагомим місце в теорії і практиці педагогіки мистецтва. Розвинена музикальність дозволяє емоційно переживати, сприймати та розуміти музику, мотивує до її художньо-образного пізнання, активізує уяву та креативність, виступає підґрунтям для музичного мислення та музично-естетичної свідомості в єдності із розвитком художньої рефлексії як основи багатогранної художньої комунікації. З цих позицій, надзвичайно важливим є твердження авторки про гостроту та актуальність наукового розуміння проблеми розвитку музикальності молодших школярів, адже як засвідчує аналіз наукових досліджень і практичної діяльності, це питання не знайшло комплексного відображення в попередніх психолого-педагогічних і методико-музикознавчих дослідженнях. Сучасними як зарубіжними, так і вітчизняними вченими недостатньо повно визначено зміст, педагогічні умови та методику розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти. Усе зазначене дає підстави вважати дисертаційне дослідження Лі Хуйфан актуальним і своєчасним для розвитку теорії і методики музичного навчання. Той факт, що робота виконана відповідно до плану наукових досліджень кафедри фортепіанного виконавства та педагогіки мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і складає частину комплексного дослідження з теми: «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музичного мистецтва». також підтверджує актуальність досліджуваної проблеми. Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 2 від 24 вересня 2020 року).

2. Суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Характеризуючи наукову новизну дослідження, слід відзначити, що дисертаційна робота Лі Хуйфан за масштабом постановки проблеми та рівнем її операційно-технологічного розв'язання гідно презентує низку сучасних досліджень в галузі теорії і методики музичного навчання. Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні засади одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію.

Дисертанткою чітко сформульовано мету, об'єкт, предмет, завдання дослідження, його наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

У дослідженні Лі Хуйфан проблема розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти вперше стала предметом музикознавчої, психологічної та педагогічної рефлексії, що дозволило: схарактеризувати її як динамічний особистісний феномен, що інтегрує спеціальні музичні здібності на основі емоційного переживання змісту музичних творів, охоплює емоції, мотивацію до музичної діяльності, виявляє себе в креативності та в єдності із здатністю художньої рефлексії, комунікації і психомоторних якостей, що створює підґрунтя для художньо-виразного виконання музичних творів; визначити компонентну структуру, розробити критерії, показники та рівні розвиненості музикальності учнів молодших школярів; спроектувати модель розвитку музикальності молодших школярів, на її основі розробити поетапну методику розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання; обґрунтувати методологічну складову, визначити педагогічні умови та принципи покращення ефективності та результативності даного процесу.

3. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота Лі Хуйфан справляє позитивне враження. Вона є комплексним дослідженням допоки нерозв'язаної в українській науці і практиці проблеми розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти в гармонійній єдності її теоретичних і методичних аспектів. Рецензована робота має всі ознаки наукової новизни, оскільки своєчасно і оригінально заповнює означену прогалину як в теоретично-змістовому, так і в практичному аспектах. Зміст дисертаційної роботи є логічно структурованим і повністю відповідає меті дослідження і поставленим у ньому завданням: проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, визначити і науково обґрунтувати сутність, зміст та структуру музикальності молодших школярів, обґрунтувати наукові підходи та принципи розвитку музикальності учнів молодших класів, розробити критерії, показники та схарактеризувати рівні розвиненості музикальності молодших школярів, розробити методичну модель та експериментально перевірити ефективність методики розвитку музикальності молодших школярів. У процесі наукової розвідки авторкою використано адекватні вирішенню висунутих завдань методи наукового дослідження теоретичного й експериментального рівнів, а також математичної статистики. Усі висунуті дисертанткою завдання успішно вирішені.

У першому розділі «Теоретичні основи розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти» потрібно окремо наголосити на достатньо високому рівні теоретичного аналізу, зокрема проаналізовано погляди зарубіжних (Й. Гофмана, Г. Ревеш,

К. Сішор, Дж. Слобода) та українських (О. Комаровська, І. Малашевська, С. Науменко) науковців щодо основних ознак музикальності (с.24-26); положення О.Ростовського, О.Рудницької щодо єдності слухових та емоційних складників у структурі музикальності (с.27,28), уявлення музикознавців О.Сокола та С.Шипа про процесуальність музичного мистецтва (с.29.30), твердження психологів (Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, О. Музика) про розвиток музикальності у зв'язку з діяльністю (с. 30-32), концепції Л. Масол, Г. Падалки та О. Щолокової щодо поліхудожнього розвитку особистості та інтегрованої мистецької освіти (с. 34-37.), методичні положення щодо педагогічного потенціалу фортепіанного навчання (с. 47-49), теоретичні напрацювання Ван Сює, С. Ліпської, І. Полевікова, В. Смородського, К. Стецюк щодо особливостей фортепіанного навчання учнів молодшого шкільного віку в Україні та Китаї (с.60-66), що дозволило розглядати розвиток музикальності у двох взаємопов'язаних площинах: як розвиток спеціальних музичних здібностей, що є індивідуальним для кожної конкретної особистості, але обов'язково на підґрунті шліфування, збагачення емоційної сфери і поглиблення здатності переживання; як розвиток інтелектуальних чинників музичного пізнання (мислення), що «надбудовується» над переживанням як осмислення – інтонаційного розгортання твору і ролі засобів музичного висловлювання в ньому; а також власних переживань стосовно музики (с.44).

Спираючись на ці положення, авторкою виокремлено і схарактеризовано змістово-компонентну структуру феномену музикальності, зокрема емоційно-мотиваційний, художньо-комунікативний, змістовно-операційний та рефлексивно-інтерпретаційний компоненти.

У другому розділі «Методичні засади розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти» необхідно відзначити реалізацію дисертанткою методологічних підходів до розв'язання поставлених завдань (с.88-95). Дослідницькі позиції Лі Хуйфан спираються на чітко окреслені культурологічні орієнтири, що надають їм цілісності у розумінні і процесуальності музичного мистецтва (с.93). Дисертантка послідовно розгортає дослідження на особистісно-орієнтованих та аксіологічних засадах з метою врахування унікальності, самоцінності, самобутності особистості молодшого школяра для розвитку його індивідуальних здібностей і потенційних можливостей (с. 89-91). У дисертаційній роботі чітко простежується комплексна реалізація художньо-інтегрального, суб'єктно-діяльнісного, середовищного, комплексного підходів та принципів, що значно оптимізує процес розвитку музикальності молодших школярів у закладах позашкільної мистецької освіти.

Педагогічні умови, що забезпечують процес розвитку музикальності молодших школярів в процесі фортепіанного навчання у закладах позашкільної мистецької освіти передбачають створення в фортепіанному класі відповідного музично-освітнього середовища як середовища розвитку музикальності, спонукання учнів до художнього осмислення змісту музичних

творів, актуалізацію рефлексивного осягнення власного художньо-виразного виконання (с. 101-104).

Розроблена дослідницею методична модель (с. 110-112), відповідно до задуму авторки, функціонує у системній взаємодії всіх складників. Така модель, переконливо окреслює логіку розгортання досліджуваного процесу – від презентації мети до отриманого педагогічного результату.

Логічним завершенням дисертації стала презентація створеної Лі Хуйфан у третьому розділі авторської методики, яка абсолютно логічно спрямована на розвиток музикальності молодших школярів в процесі фортепіанного навчання і реалізувалась у три етапи. Кожен етап вражає багатством методичних пропозицій: на емоційно-спонукальному використовувались методи емоційної драматургії, бесіди, словника естетичних емоцій, щоденника музичних вражень, створення вербального емоційного контексту, художнього діалогу; на художньо-перетворювальному – художнього аналізу, асоціацій, порівняння, виконавського опрацювання засобів музичної виразності в смисловому контекстів творів; на рефлексивно-виконавському – тренінги, ескізного ознайомлення з музичним твором, рефлексії, емоційно-вольової саморегуляції, створення ситуації успіху. Особлива увага надавалась методу асоціацій та його модифікаціям (аналогії-уявлення за Л. Масол, портрет-асоціація за І. Дікун, синхронічного аналізу за Ван Яцзюнем), методу фасилітації у вигляді фасилітованої дискусії за У Суанем та фасилітативної педагогічної дії за О. Фокшою, проблемно-пошуковому методу в інтерпретації Л. Степанової та його модифікації за А. Джумелі.

Авторській методиці притаманна багатовекторність музичного розвитку (музичний слух, уява, сприйняття, мислення, емоційність), що забезпечується використанням різноманітного фортепіанного репертуару (від І. С. Баха, Г. Ф. Генделя, Д. Чимарози до Б. Бартока, Б. Лятошинського, В. Сильвестрова); активізація пізнавальної діяльності з опорою на ознайомлення школярів з кіномистецтвом та живописом; теоретико-методична насиченість, що виявляється у логічності, послідовності та системності надання учням інформації протягом трьох етапів.

Заслугує на схвалення якісно зроблена діагностика сформованості виконавської компетентності студентів (представлена у вигляді таблиць і різноманітних діаграм), в якій використано значну кількість анкет та опитувальників (дод. А, Б, В, Г, Д), методик, адаптованих до завдань дослідження, а також різноманітних творчих та емоційно-рефлексивних завдань на основі фортепіанної музики.

Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні (3.1.-3.10) та графічні матеріали (рис.3.1.-3.4).

Загальні висновки цілісно відображають результати дослідження. Змістовні і цікаві додатки до дисертації вдало доповнюють її зміст.

Отже, мета дослідження досягнута, у трьох розділах вирішуються поставлені завдання.

4. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських та регіональних конференціях (2019-2023рр.). Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 7 публікаціях автора, з яких: 2 одноосібних – у фахових виданнях України (категорії Б); 1 у співавторстві – у зарубіжному виданні, індексованому Web of Science, 4 – апробаційного характеру (матеріалах конференцій).

Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає діючим вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

5. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Разом із позитивною оцінкою змісту дисертації, рівня її виконання, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У першому розділі роботи авторкою визначено змістово-компонентну структуру феномену музикальності до якої входить рефлексивно-інтерпретаційний компонент. Хотілося б, щоб авторка конкретизувала – як саме у межах цього компоненту здійснювався процес набуття молодшими школярами музикальності.

2. У дисертаційному дослідженні розроблені основні принципові положення розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання. З цих позицій бажано було б відзначити пріоритетність принципу емоційно-естетичного начала над технічно-виконавським у процесі розвитку музикальності молодших школярів.

3. Важливою педагогічною умовою дисертаційного дослідження є спонукання учнів до художнього осмислення змісту музичних творів. На наш погляд, бажано було б ширше розкрити, як ця важлива педагогічна умова була впроваджена в експериментальну роботу з розвитку музикальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання.

4. На формувальному етапі дослідно-експериментальної роботи у процесі розвитку музикальності молодших школярів автором було запропоноване виконання практичного завдання – опрацювання засобів музичної виразності в смисловому контексті творів. Бажано було б, конкретизувати та ширше розкрити його значення.

5. З огляду на цікавий матеріал, представлений у формувальному експерименті, порадимо авторці підготувати методичні рекомендації з розвитку музикальності молодших школярів у позашкільних закладах мистецької освіти.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Лі Хуйфан.

6. Висновки

Дисертація Лі Хуйфан «Розвиток музичальності молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в позашкільних закладах мистецької освіти» є самостійним, цілісним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Лі Хуйфан заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри музикознавства,

інструментальної підготовки та хореографії

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Н.Г. Мозгальова

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ПТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: МОЗГАЛЬОВА НАТАЛІЯ ГЕОРГІВНА 2262105644;
Належність до Юридічної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2262105644;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F04000000DE3944015813C504;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 13:36 29.01.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 13:36 29.01.2024;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для даних від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)